

Vallerstad

Vallerstad, Kärda socken

Herrgårdsmiljömed anor från 1300-talet. Bebyggelsen kännetecknas av en välbevarad enhet från den senare delen av 1800-talet. Mangård med timrad huvudbyggnad samt magasin, smedja, arbetarebostad och förråd kvarstår ifrån tidsperioden. Uppfartsvägen till herrgården kantas av en trädallé.

I herrgårdens närhet finns två höggravfält från den yngre järnåldern, båda med stort inslag av högar med en kantränna, varav en del även med kantvall. I omgivningarna finns även flera kulturlämningar, torplämningar och kolbottnar. En äldre vägsträckning utgör även en del av kulturmiljön.

Åminne och Källunda

Åminne och Källunda, herrgårdslandskap kring Källundasjön, Kärda socken

Herrgårdsmiljö med gårdar från skilda tidsepoker, ruiner av gamla Åminne bruk och fornlämningar. Åminne ligger i omgivningen runt Källundasjön. Området består av ett rikt herrgårdslandskap. Odlingsmarken är hävdad och präglad av äldre brukningsmetoder. Inslaget av såväl ädla träd som andra lövslag är stort och ger området höga naturvärden. Gårdarna, med anor från 1300-talet, har alla ett strandnära höjdläge och representerar skilda tidsepoker och byggnadsstilar. Gårdarna renoverades på 1940-talet.

Schedingsnäs, huvudbyggnaden i två våningar, uppfördes 1643 av liggtimmer. Byggnaden är klädd med gul locklistpanel och med vita knutlådor samt sadeltak. Källunda gård, huvudbyggnaden av trä som uppfördes 1820 är med sin kvadratiska plan och taklanternin exempel på italiensk renässansarkitektur. Byggnaden är målad i ljusgrå färg med grönaktiga knutar och utbredningar. Åminne gård, ägarelängden är känd sedan 1560-talet. Huvudbyggnaden består av en stor byggnad med rektangulär planform i två våningar, uppförd mellan 1848-52, av trä med vit puts.

På 1800-talet blev Åminne bruk ett ekonomiskt centrum för järnhantering. Den dåvarande ägaren, Danckwartz, byggde 1826 en masugn och 1833 ett stångjärnsverk. Men 1899 flyttades verksamheten till stranden av sjön Vidöstern. Ruiner av den gamla masugnen och gjuteriet finns kvar vid Åminne gård. Vid Källundasjöns nordöstra strand finns även flera fornlämningar som vittnar om bosättningar sedan järnåldern. Strax norr om Källunda gård finns en husgrund ifrån medeltiden som är omgiven av en vallgrav. Vid Bestorpssjön finns även påträffats fossil åkermark.